

DOI 10.33099/2618-1614-2024-25-2-29-36

УДК 327:[355/359]:351.73

Ю. І. Руснак,*кандидат юридичних наук, старший дослідник,
Національний університет оборони України,***Л. І. Приполова,***кандидат юридичних наук, старший дослідник,
Національний університет оборони України,***Ю. П. Стужук,***Національний університет оборони України*

Особливості здійснення партнерами контролю за наданням міжнародної військової допомоги

У статті досліджуються організаційно-правові особливості механізму здійснення контролю за наданням міжнародної військової допомоги. Установлено, що міжнародна військова допомога відіграє значну роль у російсько-українській війні, що триває з 2014 р. Така міжнародна допомога має складну динаміку і змінюється залежно від політичних та воєнних подій. Конкретизовано особливості і порядок організації здійснення міжнародними партнерами контролю за наданням міжнародної військової допомоги Україні через аналіз діяльності спеціально уповноважених структур та організацій. Зокрема, детально проаналізовані організація та особливості здійснення партнерами контролю за використанням наданої допомоги, результати яких висвітлені у відповідних заявах і звітах.

Описані сутність та основні риси функціонування й діяльності Тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради України з питань моніторингу отримання і використання міжнародної матеріально-технічної допомоги.

Установлено, що на сучасному етапі в Україні впроваджене програмне забезпечення, яке допомагає здійснювати ефективний моніторинг допомоги. Описано основи функціонування інформаційних систем «СОТА», «LOGFAS», «КОРОВАЙ» в Україні.

Підсумовано, що актуальним є подальший аналіз юридичних аспектів та розробка нових правових механізмів для ефективного контролю за процесами надання та використання міжнародної допомоги Україні.

Ключові слова: російсько-українська війна, міжнародна військова допомога, міжнародні партнери, контроль, інформаційні системи.

© Ю. І. Руснак, Л. І. Приполова, Ю. П. Стужук, 2024

Постановка проблеми. Розпочата у 2014 р. гібридна війна Російської Федерації на сході України та широкомасштабне вторгнення РФ 24 лютого 2022 р. визначали новий вимір глобальної політики, який впливає на найрізноманітніші аспекти міжнародних відносин. Однією з ключових складових відповіді на цю загрозу стало надання Україні міжнародної допомоги. Міжнародна допомога Україні в умовах війни реалізується шляхом надання гуманітарної, фінансової та військово-технічної допомоги з метою забезпечення життєво важливих потреб, відновлення економічної стійкості та підтримки обороноздатності. Механізми реалізації охоплюють міжнародні організації, двосторонні договори та грантові програми.

Проте слід зазначити, що надання допомоги вимагає не тільки великих фінансових і матеріальних витрат, а й ефективного контролю за її наданням, оскільки контроль за наданням допомоги є необхідним елементом для забезпечення не лише ефективності, а й законності та справедливості реагування в умовах війни. У цьому контексті аналіз окресленої проблеми потребує комплексного розгляду, враховуючи перспективи майбутньої взаємодії з нашими потенційними партнерами, де контроль та звітність за надану допомогу є обов'язковою складовою конструктивної взаємодії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В умовах агресії Російської Федерації проти України значна кількість науковців та дослідників вивчали співпрацю України з провідними міжнародними партнерами. Так, зокрема, підходи до розвитку військово-технічного співробітництва України з іноземними державами висвітлені в дослідженнях В. Бегми, В. Шемаєва [1], Г. Шаповалова [2], А. Киридон, С. Трояна [3] та ін. Окремо досліджені питання обліку та контролю наданої допомоги країнами-партнерами, зокрема в працях зарубіжних та вітчизняних дослідників М. Марш [4], К. Демірджян [5], О. Калініченко [6], Д. Хвостенка [7], О. Щавінського [8] та ін. Водночас безпрецедентні обсяги міжнародної допомоги та впровадження ефективних механізмів контролю над її використанням унаочнюють важливість глибшого наукового розгляду.

Мета статті полягає у висвітленні та аналізі особливостей контролю за наданням міжнародної допомоги партнерами, зокрема в контексті ефективності механізмів моніторингу та взаємодії між учасниками.

Виклад основного матеріалу. Від початку введення на території України воєнного стану в лютому 2022 р. світова спільнота зосередила максимальні зусилля на наданні всебічної допомоги. Саме підтримка України міжнародними партнерами була і залишається одним з головних допоміжних факторів у здійсненні опору військовій агресії з боку РФ. Проте поширення

неправдивих відомостей та недостовірної інформації в умовах широкомасштабного вторгнення, а також сама інформаційна війна, яку постійно проводить РФ, стали додатковими підставами для створення механізму, який дасть підстави нашим міжнародним партнерам переконатись у використанні за призначенням наданої ними матеріально-технічної допомоги (зокрема озброєння та військової техніки).

Підтримка від міжнародних партнерів розпочалася ще до широкомасштабного вторгнення Росії в Україну, адже США та деякі інші союзники постачали озброєння та військову техніку. Сам факт вторгнення РФ в Україну 24 лютого 2022 р. лише посилив та надав інтенсивності міжнародній військовій допомозі. Такий стан підтверджує безпрецедентний рівень гуманітарної, економічної та військової допомоги, яку США надали Україні після вторгнення Росії в лютому 2022 р. Вагомість названої допомоги виразилася не лише у здатності України до військового протистояння, посилення Збройних Сил України високотехнологічним озброєнням та військовою технікою, підвищенням рівня підготовки фахівців завдяки спільним навчанням, а й у здатності органів державної влади виконувати зобов'язання щодо виплати пенсій, заробітної плати, здійснення інших соціальних виплат, тобто функціонування держави загалом. Міжнародна військова допомога, яка триває від початку широкомасштабного вторгнення, також посилює позицію України у майбутніх переговорах, які будуть пов'язані із завершенням війни.

Розуміння значущості й масштабності міжнародної військової допомоги доводять дані про те, що, наприклад, ЄС запровадив два механізми військової допомоги на додаток до Місії ЄС із надання військової допомоги Україні (EUMAM UA): Закон про підтримку виробництва боєприпасів (ASAP), який мобілізує 500 млн євро для збільшення виробництва наземної та артилерійської зброї, боєприпасів і ракет, а також Закон про посилення європейської оборонної промисловості через загальні закупівлі (EDIRPA), пакет на 300 млн євро, спрямований на стимулювання співпраці на рівні ЄС у сфері оборонних закупівель [9]. З лютого 2022 р. США надали десятки мільярдів доларів для допомоги Україні, спрямованої на забезпечення безпеки, гуманітарної допомоги, економічної підтримки; також виділялися гранти на закупівлю озброєння й техніки за програмою іноземного військового фінансування тощо [10].

Безумовно, відносини з надання озброєння та військової техніки більшою чи меншою мірою пов'язані з виникненням можливих ризиків, серед яких можемо зазначити такі, як продаж обладнання для одержання фінансового прибутку, потрапляння зброї на нелегальний ринок, дискредитація відносин України з її парт-

нерами та інші можливі провокації з боку агресора, нецільове використання елементів допомоги тощо.

У контексті зазначеного відомо, що російська пропаганда для зриву військової співпраці України з ЄС та США намагалась і намагається дискредитувати Україну як недобросовісного партнера у використанні західного озброєння для потреб захисту нашої держави. На багатьох відомих інформаційних ресурсах були спроби створити враження хаосу, розкрадання та контрабанди допомоги, яка надається партнерами. На цьому тлі почали лунати заклики окремих західних політиків та урядовців щодо посилення контролю за прозорістю використання одержаної Україною військової допомоги [11]. Крім того, і США, і ЄС були стурбовані можливістю перенаправлення наданої ними зброї на незаконні ринки чи в інші небажані місця призначення. За інформацією Financial Times, у квітні 2022 р. Європол (правоохоронне агентство ЄС) зауважив про розповсюдженість значної кількості вогнепальної зброї та вибухових пристроїв унаслідок російсько-української війни [12]. У липні 2022 р. Європол повідомив, що співпрацює з українськими офіційними особами, щоб знизити ризик нелегальної торгівлі зброєю до Європейського Союзу. Європол зазначив, що повністю довіряє своїм українським партнерам, оскільки вони впроваджують нові заходи для пом'якшення цих ризиків [13].

Від червня 2022 р. наглядові органи розпочали зустрічі для координування діяльності в Україні. Конгрес спеціально надає кошти для нагляду за допомогою США. У липні 2022 р. заступниця держсекретаря США з питань контролю над озброєннями і міжнародною безпекою нагадала про потенційну загрозу від незаконного обігу зброї та запевнила в позиції довіри до уряду України з питань організації належного зберігання та звітування щодо наданого оборонного спорядження [14].

У жовтні 2022 р. уряд США опублікував план пом'якшення ризиків того, що зброя, яку він постачає, може бути перенаправлена та незаконно передана іншим сторонам. План США передбачав допомогу Україні у зміцненні безпеки кордонів, а також у розбудові потенціалу для виявлення та запобігання незаконному обігу зброї. Конкретні заходи охоплювали: навчання для українських посадовців, покращення митного контролю, знешкодження вибухонебезпечних боєприпасів і запровадження, коли це доцільно, моніторингу кінцевого використання американської зброї, що постачається в Україну [15]. У листопаді 2022 р. інспектори США провели в Україні дві інспекції, які стосувалися близько 10% зброї, яка, як вважалося, потребує посиленого нагляду США [5].

Порядок контролю за переміщенням обладнання, що постачається ЄС із використанням Європейського

фонду миру, забезпечується протягом усього процесу постачання та після його завершення у взаємодії зі Збройними Силами України. Звичайно, цей процес є настільки прозорим, наскільки це дозволяє нинішня ситуація. Адже зброя, яка постачається в Україну, є потенційною мішенню для ворожих дій російського агресора. Тому оперативні подробиці щодо постачання такого обладнання не коментуються. Але відповідна інформація про характер поставок, здійснених завдяки коштам ЄС, відображена в рішеннях Ради ЄС [16]. У свою чергу, Україна зобов'язалася не передавати поставлене оборонне обладнання та зброю для будь-якої іншої мети, крім використання Збройними Силами, та не здійснювати їх реекспорт у треті країни [17].

Варто зазначити, що перед широкомасштабним вторгненням РФ, Головний інспектор Офісу Міністерства оборони (DoD OIG) активно вивчав моніторинг використання (EUM) та підвищений моніторинг використання (EEUM), відстежуючи, як партнери США по всьому світу використовують військову допомогу та обладнання США після їх передачі Міністерством оборони [18]. Ще 2020 р. DoD OIG оприлюднив звіт про те, як DoD проводив EEUM військової допомоги Україні, зокрема ракети «Javelin», блоки управління ракетами «Javelin» та прилади нічного бачення. Було встановлено, що EEUM відбувався в основному відповідно до закону та вказівок DoD і що зберігання ракет «Javelin» та блоків управління в Україні відповідало вимогам безпеки. Однак виявлено, що інформація в базі даних DoD щодо кількості, місця і стану приладів нічного бачення була неточною через те, що Збройні Сили України не завжди повідомляли про втрати, крадіжки чи знищення цих пристроїв, як вимагалось [19].

Відповідно до американського законодавства Міністерство оборони США та Державний департамент США мають постійно моніторити, як використовується передана Україні зброя. Ураховуючи обсяги допомоги, використання бюджетної підтримки та сприйняття корупції, дехто у Вашингтоні, зокрема члени Конгресу та нинішній спеціальний генеральний інспектор з питань відновлення Афганістану (SIGAR), закликали до створення Спеціального генерального інспектора з питань допомоги Україні (SIGUA) за зразком створених для відновлення Іраку та Афганістану. Створений у 2008 р. SIGAR як незалежний орган визначив кілька проблемних областей допомоги США Афганістану, включаючи шахрайство та відсутність комплексної стратегії відновлення; також було висловлено критику, адресовану агентствам допомоги, за недостатню готовність приймати ризики [20].

Однак створення SIGUA створило б додатковий рівень нагляду. Натомість Конгрес та інші зацікавлені сторони звернулися до вже існуючих органів, оскільки

суворий нагляд за допомогою США Україні є важливою складовою для забезпечення постійної підтримки Конгресу та американського народу.

Для здійснення контролю за використанням коштів, наданих Україні, була спеціально створена Міжвідомча робоча група з нагляду, яка складається з офісів генеральних інспекторів (OIG):

- 1) Міністерства оборони США (DOD);
- 2) Державного департаменту США (DOS);
- 3) Агентства США з міжнародного розвитку США (USAID) [21].

Вивчаючи особливості запровадження США плану нагляду за допомогою України, О. Калініченко зазначав, що загалом до Міжвідомчої групи з умовного аудиту входять аж 17 наглядових підрозділів від міністерств та агенцій уряду США, які регулярно зустрічаються, щоб обговорити найкращі практики нагляду та прозорості. Ця група створила спільний стратегічний план нагляду за допомогою України, виданий у січні 2023 р. [6].

Стратегічний план нагляду за допомогою України (JSOP-Ukraine Response) є компіляцією поточної співпраці між трьома OIG для забезпечення нагляду за допомогою США Україні. План на 2023 фінансовий рік став першим щорічним планом спільного нагляду, поданим до Конгресу. Охоплюючи загальнодержавний підхід, звіт підсумовує та класифікує роботу, яку вже виконують OIG.

Стратегічний план нагляду за допомогою України (JSOP-Ukraine Response) поділяє нагляд на три основні стратегічні сфери нагляду (SOA):

1. Допомога в безпеці та координація. Міноборони США та Держдепартамент США спільно керують антикорупційними програмами, здійснюють моніторинг та консультації з партнерами з питань безпеки.

2. Допомога та координація, не пов'язана з безпекою. Спільно керована Державним департаментом та USAID, ця SOA зосереджена на допомозі, не пов'язаній з безпекою, яку США надали Україні, включно з економічною та гуманітарною допомогою.

3. Управління та операції. Спільно керована трьома OIG, ця SOA зосереджується на забезпеченні безпеки персоналу США, адмініструванні урядових програм США та управлінні державними контрактами США [22].

Офіси інспекторів мають у своєму штаті слідчих у кримінальних справах. Водночас Служба кримінальних розслідувань Міністерства оборони, Управління розслідувань Державного департаменту та відповідний департамент USAID співпрацюють з військовими кримінально-розшуковими організаціями, іншими правоохоронними органами та органами юстиції США, а також міжнародними партнерами щодо проведення слідчих дій, пов'язаних з наданням допомоги. Ці

слідчі співпрацюють між собою, щоб контролювати виконання контрактів: відбуваються перевірки на предмет шахрайства, марнотратства та корупції. Досліджують усе: чи є неправомірне розкриття конфіденційної інформації підрядником, незаконна передача технологій; яку діяльність ведуть одержувачі грантів тощо. Офіси генеральних інспекторів Міністерства оборони США, Державного Департаменту та USAID відкрили окремі гарячі лінії, щоб одержувати повідомлення про порушення [6].

Аналізуючи заяви щодо контролю за використанням озброєння, що надається для допомоги Україні, наприкінці вересня 2023 р. у США запевнили, що озброєння, одержане Україною для військового протистояння, використовується відповідно до встановлених правил і домовленостей без будь-яких виявлених порушень. Крім того, аналогічну заяву 2 листопада 2023 р. зробила посол США в Україні Бріджит Брінк, яка заявила, що представники посольства, котрі відстежують використання військової, гуманітарної та іншої допомоги для Києва, не зафіксували випадків її використання не за призначенням [23]. Більшість країн – партнерів України створили відповідну систему контролю й відстеження озброєння, яке постачається. Для виконання таких завдань створені спеціальні групи, які вже працюють, перебуваючи в США, Польщі та Україні. Важливо те, що озброєння та військова техніка мають спеціальне маркування [24].

26 жовтня 2023 р. OIG DoD оприлюднив Спільний стратегічний план нагляду на 2024 рік для Операції «Атлантична рішучість» (JSOP-OAR). JSOP-OAR – це щорічний спільний стратегічний план нагляду, що подається Конгресу та описує поточний і майбутній нагляд Головного інспектора та агентств-партнерів за діяльністю Уряду США в підтримку завдання OAR, включно з діяльністю, пов'язаною з Україною.

FY 2024 JSOP-OAR містить таку інформацію, пов'язану з OAR та наглядом за повним спектром допомоги США Україні:

1. Огляд діяльності Уряду США з надання безпекової та не пов'язаної з безпекою допомоги європейським партнерам та Україні після широкомасштабного російського вторгнення.

2. Опис фінансування діяльності Уряду США, пов'язаної з OAR, включно із чотирма окремими додатковими асигнуваннями для України, аналіз використання коштів та бюджетні запити на 2024 р. для Міноборони США, Державного департаменту США, USAID на підтримку OAR.

3. Три основні стратегічні сфери нагляду (SOA) за допомогою США Україні: безпекова допомога та координація, допомога та координація, не пов'язана з безпекою, управління та операції. JSOP-OAR наводить

приклади завершених проєктів нагляду за 2023 р. та планованих проєктів на 2024 р., які стосуються кожної SOA [25].

Загалом протягом 2023 р. офіси трьох генеральних інспекторів завершили 38 звітів та один за участі офісу генерального інспектора Американської корпорації з фінансування міжнародного розвитку (DFC), пов'язаних з OAR та Україною, і подали висновки й рекомендації для поліпшення внутрішнього контролю, зниження витрат, забезпечення безпеки та підвищення ефективності операцій [25].

Наглядові агентства планують 96 проєктів на 2024 р. для продовження моніторингу, аудиту й оцінювання OAR, включно з діяльністю Уряду США, пов'язаною з Україною. Серед них, зокрема: співробітництво та координація у сфері безпеки – 35 проєктів; допомога та координація, не пов'язані з безпекою – 30; управління та операції – 31 [26]. Незалежно від характеру допомоги, деякі американські фахівці виступають за те, щоб здійснювати особливий нагляд за Україною в довготерміновій перспективі [6]. Отже, не слід виключати створення окремої посади для нагляду за допомогою Україні найближчим часом.

У рамках моніторингу використання зброї партнерами України варто розглянути використання GPS-трекерів для відстеження руху зброї. Зазвичай такі трекари встановлюються на великій військовій техніці, а на менших видах озброєнь – за необхідності. На великій зброї вони встановлюються ще на заводі-виробнику, змінюючи місце розташування кожного разу. Отримувач зброї не має інформації щодо місцезнаходження трекара. Робочий принцип трекара аналогічний до GPS-маячка на автомобілі.

Наприклад, купується невеликий пристрій, який живиться від акумулятора, батарейки або іншого джерела енергії, або від бортової мережі самого пристрою, на який він встановлюється. На зброю він може встановлюватися або на окупорку, на контейнер, і переміщення контейнера буде відстежуватися, тому що коли зброя витягнута з контейнера, це свідчить про її готовність до використання. А може вмонтовуватися всередину самого зразка озброєння, до прикладу, два-три трекари на всю партію постачання. Тож користувач не знатиме, в якій саме одиниці озброєння є трекари і скільки трекерів містяться в конкретній партії, і таким чином здійснюватиметься контроль. Трекари одержують сигнали від супутникової системи, орієнтується в просторі, визначає координати і передає їх у мережу [27].

Варто окремо зазначити, що контроль за міжнародною військовою допомогою відбувався та відбувається не лише за ініціативи наших партнерів. Так, в Україні, відповідно до Постанови Верховної Ради України № 2424-IX від 19 липня 2022 р. була створена

Тимчасова спеціальна комісія (ТСК) Верховної Ради України з питань моніторингу отримання і використання міжнародної матеріально-технічної допомоги (ММТД) під час дії воєнного стану [28]. Комісія була створена з метою контролю за прозорістю та законністю використання міжнародної матеріально-технічної допомоги, зокрема озброєння, наданого союзниками України. Очолив комісію колишній народний депутат Рустем Умеров (нині міністр оборони України) [28].

Ключовими завданнями для ТСК були визначені такі:

- підготовка та надання ініціатив щодо створення моделі парламентського контролю за використанням матеріально-технічної допомоги, яку Україна одержує від партнерів (для відповідності вимогам прозорості й законності процесу використання наданої допомоги від партнерів);

- збирання та аналіз інформації, яка може бути заслухана на парламентських слуханнях у випадках виявлення невідповідного чи нецільового використання наданої допомоги від партнерів.

Відповідно до Постанови Верховної Ради України № 2424-IX від 19 липня 2022 р. був заслуханий звіт щодо діяльності Тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради України з питань моніторингу отримання і використання міжнародної технічної допомоги під час дії воєнного стану. Особлива увага в діяльності ТСК була зосереджена на взаємодії з нашими міжнародними партнерами (послами, аташе з питань оборони та політичними радниками країн-партнерів). У згаданому звіті було детальніше проаналізовано роль Міністерства інфраструктури України та Міністерства внутрішніх справ України в питаннях логістики, обліку, який здійснюється іншими центральними органами виконавчої влади. У зв'язку з тим, що всі ці процеси підлягають обов'язковому контролю та звітуванню, Комісія проаналізувала нормативно-правову базу, що регулює питання залучення, обліку та використання міжнародної технічної допомоги [29], до якої належать такі нормативні акти:

1. Постанова КМУ № 153 «Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги» від 15 лютого 2002 р. [30].

2. Наказ Міністерства оборони України № 37 «Про затвердження Інструкції про організацію залучення, використання, обліку та моніторингу міжнародної технічної допомоги в Міністерстві оборони України та Збройних Силах України» від 1 лютого 2018 р. [31].

Ураховуючи викладене, на підставі Постанови Верховної Ради України № 2966-IX від 20 березня 2023 р. роботу ТСК було продовжено на шість місяців, що зумовлювалося потребою забезпечення законності та прозорості для процесу використання наданої допомоги під час дії воєнного стану [29].

У процесі моніторингу одержання та використання ММТД велике значення приділяється програмному забезпеченню, яке надає можливість у режимі реального часу відстежувати всі запити, що надходять від Міністерства оборони України та Збройних Сил України. Більше того, це програмне забезпечення дає змогу відстежувати всіх членів-донорів, які беруть участь у процесі надання ММТД та подають пропозиції щодо задоволення потреб Збройних Сил України.

Цифровими засобами забезпечення цих процесів є [29]:

- 1) «СОТА»;
- 2) «LOGFAS»;
- 3) «КОРОВАЙ».

Сучасна інформаційно-аналітична система Головного ситуаційного центру країни, відома як «СОТА», оперує з великими обсягами даних (Big Data), забезпечуючи їхнє зберігання, інтеграцію з різних джерел та аналіз. Це спрямовано на підвищення достовірності та ефективного моніторингу стану національної безпеки в більш ніж двадцяти напрямках. Основною метою цієї системи є ефективна координація діяльності державних органів [32]. Отже, інформаційно-аналітична система «СОТА» є важливим інструментом для вищого військово-політичного керівництва України.

У липні 2022 р. Секретар РНБО Олексій Данілов та колишній міністр оборони Олексій Резніков представили новий модуль інформаційно-аналітичної системи «СОТА» [33]. Цей модуль містить три контури: загальнодоступну інформацію, інформацію для службового користування та таємну інформацію. Він надає можливість контролювати нові поставки озброєння за різними позиціями (до прикладу: готовність до відвантаження, перебування на шляху прямування, отримання за місцем призначення) та країнами-партнерами. Модуль дає змогу аналізувати поставки зброї за часовими параметрами, періодами взяття на озброєння, країнами-надавачами, враховуючи відповідність стандартам НАТО, а також класифікацію щодо радянських зразків озброєння тощо.

Безпеку обробки даних підтверджено Атестатом про відповідність комплексній системі захисту інформації [32], що видається за результатами відповідної державної експертизи.

Сервіс підтримки логістичних операцій «LOGFAS» являє собою інтегрований комплекс програмних систем, який розроблявся для підтримки логістичного забезпечення НАТО. Сервіс надає можливість користувачам збирати, зберігати, обробляти, аналізувати, відображати та поширювати інформацію з метою підтримки логістичних операцій. Інформаційна система «LOGFAS» активно використовується НАТО з 1995 р. і на сьогодні ефективно впроваджується для

забезпечення логістичної підтримки під час операцій та навчань [34].

У 2022 р. відбулася презентація результатів впровадження логістичної програми НАТО з управління та моніторингу озброєнь «LOGFAS» для представників держав-донорів. У цьому контексті розглядалися досягнення, пов'язані з інтеграцією програми з національними програмами. Поєднання програми «LOGFAS» із інформаційно-аналітичною системою «COTA» дає змогу здійснювати контроль кожної одиниці зброї, яка постачається Україні від її партнерів [35]. Міністр оборони України підкреслював, що реалізація цього програмного забезпечення націлена на досягнення двох стратегічних вимірів: по-перше, це дасть можливість суттєво підвищити підзвітність усіх процесів, пов'язаних з експлуатацією зброї та інших ресурсів; по-друге, Україна таким чином доводить світові, що навіть під час війни сектор оборони розвивається в напрямі подальшого посилення взаємосумісності з Північноатлантичним альянсом на рівні стандартів і процедур.

«КОРОВАЙ» є спеціальним софтом, розробленим у кооперації зі США, Великою Британією та Україною. Моніторинг зазначеною системи здійснює безпосередньо Міністерство цифрової трансформації, за наповнення її відповідає Міністерство оборони України. Основна концепція цієї програми полягає в тому, що країна-відправник указує такі параметри, як кількість та форма пакування матеріально-технічної допомоги, і система відстежує її переміщення до моменту доставки до Командування Сил логістики.

Крім того, завдяки «КОРОВАЙ» створено можливість підключення всіх учасників, які братимуть участь у плануванні потреб та відстеженні руху матеріальних засобів, до об'єднаного центру Збройних Сил України [29]. На нинішньому етапі використання «LOGFAS» і «КОРОВАЙ» дає змогу супроводжувати військову техніку за допомогою штрих-коду і QR-коду до військової частини, а в разі необхідності надає можливість відвідати і перевірити її наявність [36].

Висновки. Отже, в умовах російсько-української війни надання міжнародної допомоги партнерами є невід'ємною частиною стратегічного забезпечення обороноздатності держави. Однак для ефективного використання отриманої допомоги, забезпечення прозорості та ефективного управління важливим є систематичний контроль за її наданням та використанням. Наявність такого контролю є не лише принциповою складовою управління ресурсами, а й механізмом протидії передачі зазначеної допомоги іншим країнам. Саме тому надійний механізм контролю сприяє забезпеченню національної безпеки та створенню стійкої основи для продовження співпраці і підтримки в умовах протидії агресії РФ.

Подальші дослідження за цією тематикою доцільно зосередити на аналізі юридичних аспектів та розробці нових правових механізмів для ефективного контролю за процесами надання та використання міжнародної допомоги. Зокрема, важливо досліджувати кращі міжнародні практики щодо контролю та впроваджувати їх у власну систему. Крім того, актуально відстежувати розвиток у сфері інформаційних технологій задля впровадження ефективної організації та управління функціонуванням міжнародної військової допомоги.

Перелік літератури

1. Головні пріоритети нової ідеології військово-технічного співробітництва України з іноземними державами [Електронний ресурс] / В. М. Бегма, В. М. Шемаєв, А. О. Рибальченко, П. О. Толок // Стратегічні пріоритети. – 2018. – № 3–4 (48). – С. 130–136. – Режим доступу : <https://niss-priority.com/index.php/journal/article/view/228>.
2. Шаповалов Г. М. Міжнародне військове співробітництво у системі забезпечення національної безпеки [Електронний ресурс] / Г. М. Шаповалов // Інвестиції: практика та досвід. – 2022. – № 22. – С. 110–114. – Режим доступу : <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2022.22.110>.
3. Киридон А. М. Захід і російсько-українська війна: аспект військово-технічної допомоги / А. М. Киридон, С. С. Троян // Україна і світ в умовах воєнних викликів : колективна монографія / [за заг. ред. Ю. В. Подрез]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2023. – С. 31–45.
4. Marsh N. Responding to needs: military aid to Ukraine during the first year after the 2022 invasion [Електронний ресурс] / N. Marsh // Defense & Security Analysis. – 2023. – Vol. 39, Issue 3. – P. 329–352. – Режим доступу : <https://doi.org/10.1080/14751798.2023.2235121>.
5. Demirjian K. Pressure Builds to Step up Weapons Tracking in Ukraine [Електронний ресурс] / K. Demirjian // The Washington Post. – Режим доступу : <https://www.washingtonpost.com/national-security/2022/11/27/biden-ukraine-weapons/>.
6. Калініченко О. Як США впроваджують план нагляду за допомогою Україні [Електронний ресурс] / О. Калініченко // LB.ua. – Режим доступу : https://lb.ua/world/2023/02/02/544538_yak_ssha_vprovadzhuyut_plan_naglyadu.html.
7. Хвостенко Д. Ефективні механізми контролю за використанням міжнародної військової допомоги [Електронний ресурс] / Д. Хвостенко // Молодий вчений. – 2022. – № 9 (109). – С. 182–187. – Режим доступу : <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-9-109-38>.
8. Щавінський О. П. Надання міжнародної технічної допомоги Україні в умовах війни: виклики та шляхи вирішення / О. П. Щавінський // Вісник студентського наукового товариства «ВАТРА» Вінницького торговельно-економічного інституту ДТЕУ. – 2023. – Вип. 167. – С. 359–364.
9. Ostanina S. The EU Military Assistance Mission for Ukraine – A peace actor who teaches to fight [Електронний ресурс] : Policy Brief / S. Ostanina // Jacques Delors Centre, Hertie School. – Режим доступу : <https://www.delorscentre.eu/en/publications/the-eu-military-assistance-mission-for-ukraine>.

10. Mellen R. A look at the amount of U.S. spending powering Ukraine's defense [Електронний ресурс] / R. Mellen, A. Galocha // The Washington Post. – Режим доступу : <https://www.washingtonpost.com/world/2023/08/04/ukrain-e-war-us-spending>.

11. Максак Г. Нові оборонні рубежі ЄС: перспективи для України [Електронний ресурс] / Г. Максак // Українська призма. – Режим доступу : <https://prisma.ua.org/123058635-2>.

12. Foy H. NATO and EU sound alarm over risk of Ukraine weapons smuggling [Електронний ресурс] / H. Foy, S. Fleming, R. Olearchuk // Financial Times. – Режим доступу : <https://www.ft.com/content/bce78c78-b899-4dd2-b3a0-69d789b8aee8>.

13. Europol statement on the cooperation with Ukraine [Електронний ресурс] // Europol. – Режим доступу : <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/europol-statement-cooperation-ukraine>.

14. Yamaguchi A. Why military aid in Ukraine may not always get to the front lines [Електронний ресурс] / A. Yamaguchi, A. Pena // CBS News. – Режим доступу : <https://www.cbsnews.com/news/ukraine-military-aid-weapons-front-lines>.

15. U.S. Plan to Counter Illicit Diversion of Certain Advanced Conventional Weapons in Eastern Europe [Електронний ресурс] : Factsheet : Bureau of Political and Military Affairs // U.S. Department of State. – Режим доступу : <https://www.state.gov/u-s-plan-to-counter-illicit-diversion-of-certain-advanced-conventional-weapons-in-eastern-europe>.

16. Чому Росія поширює фейки про «контрабанду зброї» в Україні [Електронний ресурс] // Центр протидії дезінформації. – Режим доступу : <https://cpd.gov.ua/main/chomu-rosiya-poshyruye-fejky-pro-kontrabandu-zbroyi-v-ukrayini>.

17. Калініченко О. Відповідь на російські фейки: як Україна переходить на систему НАТО у контролі над зброєю [Електронний ресурс] / О. Калініченко // Європейська правда. – Режим доступу : <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/08/8/7144636>.

18. Statement of Hon. Robert P. Storch, Inspector General, Department of Defense for the hearing of «Oversight of U.S. Military Support to Ukraine» [Електронний ресурс] // Department of Defense Office of Inspector General. – Режим доступу : <https://www.dodig.mil/reports.html/Article/3313385/statement-of-hon-robert-p-storch-inspector-general-department-of-defense-for-th>.

19. Evaluation of Department of Defense Enhanced End-Use Monitoring for Equipment Transferred to the Government of Ukraine (DODIG-2020-121) [Електронний ресурс] : Evaluation // Department of Defense Office of Inspector General. – Режим доступу <https://www.dodig.mil/reports.html/Article/2330047/evaluation-of-department-of-defense-enhanced-end-use-monitoring-for-equipment-t>.

20. Runde D. F. Ensuring Oversight to U.S. Aid to Ukraine [Електронний ресурс] / D. F. Runde, M. McLean // CSIS. – Режим доступу : <https://www.csis.org/analysis/ensuring-oversight-us-aid-ukraine>.

21. Андрійчук А. Хто і як перевіряє використання Україною допомоги США. Пояснюємо, чому це важливо [Електронний ресурс] / А. Андрійчук // Радіо Свобода. –

Режим доступу : <https://www.radiosvoboda.org/a/dopomoha-shsha-hroshi-zbroya-audyt/32259912.html>.

22. JSOP – Ukraine Response: Joint Strategic Oversight Plan for Ukraine Response [Електронний ресурс] : January 2023 // Department of Defense Office of Inspector General. – Режим доступу : https://www.dodig.mil/Portals/48/FY2023_JSOP_UKRAINE_RESPONSE.pdf.

23. Посол США: Ми не зафіксували випадків розкрадання військової допомоги в Україні [Електронний ресурс] // Європейська правда. – Режим доступу : <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/11/2/7172739>.

24. Уся допомога використовується за призначенням: як відбувається контроль за поставками західного озброєння (ВІДЕО) [Електронний ресурс] // FREEДОМ. – Режим доступу : <https://uatv.ua/uk/usya-dopomoga-vykorystovuyetsya-za-pryznachennyam-yak-zdijsnyuyetsya-kontrol-za-postavkamy-zahidnogo-ozbroynnya-video>.

25. Operation Atlantic Resolve, Including U.S. Government Activities Related to Ukraine [Електронний ресурс] : FY 2024 Lead Inspector General Joint Strategic Oversight Plan // U.S. Department of Defense. – Режим доступу : https://media.defense.gov/2023/Oct/26/2003328587/-1/-1/1/FY2024_LEAD_IG_JSOP_OAR.PDF.

26. JSOP-OAR in Brief [Електронний ресурс] : FY 2024 Joint Strategic Oversight Plan : Operation Atlantic Resolve // U.S. Department of Defense. – Режим доступу : https://media.defense.gov/2023/Oct/26/2003328586/-1/-1/1/FY2024_LEAD_IG_JSOP_OAR_IN_BRIEF.PDF.

27. Лісовська Р. «Керівництво вважає – це наша внутрішня справа»: експерт пояснив, як стежитимуть за використанням ЗСУ західних озброєнь [Електронний ресурс] / Р. Лісовська, Я. Прищепя // Суспільне. Новини. – Режим доступу : <https://suspilne.media/262930-kerivnictvo-vvazhae-ce-nasha-vnutrishna-sprava-ekspert-poasniv-ak-stezitimut-zavikoristannam-zsu-zahidnih-ozbroen>.

28. Про утворення Тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради України з питань моніторингу отримання і використання міжнародної матеріально-технічної допомоги під час дії воєнного стану [Електронний ресурс] : постанова Верховної Ради України № 2424-IX від 19 липня 2022 р. // Верховна Рада України. Законодавство України. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2424-20#Text>.

29. Про звіт Тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради України з питань моніторингу отримання і використання міжнародної матеріально-технічної допомоги під час дії воєнного стану [Електронний ресурс] : постанова Верховної Ради України № 2966-IX від 20 березня 2023 р. // Верховна Рада України. Законодавство України. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2966-20#Text>.

30. Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги [Електронний ресурс] : постанова Кабінету Міністрів України № 153 від 15 лютого 2002 р. // Верховна Рада України. Законодавство України. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/153-2002-p#Text>.

31. Про затвердження Інструкції про організацію залучення, використання, обліку та моніторингу міжнародної технічної допомоги в Міністерстві оборони України та Збройних Силах України [Електронний ресурс] : наказ

Міністерства оборони України № 37 від 1 лютого 2018 р. // Верховна Рада України. Законодавство України. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0222-18#Text>.

32. В Апараті РНБО України розроблено та введено в експлуатацію сучасну інформаційно-аналітичну систему «СОТА» [Електронний ресурс] // Рада національної безпеки і оборони України. – Режим доступу : <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Diialnist/5011.html>.

33. О. Данілов: Кожна одиниця зброї, яку надають Україні партнери, перебуває під пильним контролем [Електронний ресурс] // Рада національної безпеки і оборони України. – Режим доступу : <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Diialnist/5608.html>.

34. У ЗСУ впроваджують натовську систему логістичного забезпечення LOGFAS [Електронний ресурс] // АрміяInform. – Режим доступу : <https://armyinform.com.ua/2022/09/12/u-zsu-vprovadzhuuyut-nativsku-systemu-logistychnogo-zabezpechennya-logfas>.

35. Україна успішно інтегрується в НАТО на рівні логістики [Електронний ресурс] // Міністерство оборони України. – Режим доступу : <https://www.mil.gov.ua/news/2022/10/21/ukraina-uspishno-integruetsya-v-nato-na-rivni-logistiki>.

36. У Міноборони прокоментували повідомлення ЗМІ про нібито розкрадання західної зброї [Електронний ресурс] // Європейська правда. – Режим доступу : <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/07/21/7166267>.